

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ - СУЧАСНИЙ ВИМІР ДЛЯ УКРАЇНИ

Кудінов С. С.

Статтю присвячено актуальним питанням забезпечення національної безпеки. Її метою є обґрунтування необхідності перегляду підходів до державно-приватного партнерства (далі - ДПП) у сфері національної безпеки та визначення шляхів його нормативно-правового регулювання в Україні. У межах наукового пошуку охарактеризовано існуючу в країні систему забезпечення національної безпеки, її суб'єктний склад. Акцентовано увагу на сучасних загрозах національній безпеці України та необхідності пошуків ефективних механізмів її забезпечення. Одним з таких механізмів є ДПП у сфері національної безпеки. Охарактеризовано роль і зміст цього інституту в історичній ретроспективі, розкрито значення для сьогодення та переваги застосування. Серед останніх виділено: можливість залучення додаткових ресурсів та можливостей приватного сектору; сприяння використанню передових технологій та інновацій; підвищенню ефективності управління. Наголошено, що одними з основних умов його ефективності є: правова визначеність, взаємна зацікавленість, довіра державного і недержавного секторів економіки. Проаналізовано чинне законодавство у сфері національної безпеки та ДПП, на підставі чого зроблено висновок про його невідповідність сучасним потребам нашої країни, констатовано наявність у чинному законодавстві тенденції до зменшення ролі громадян і громадських об'єднань, як суб'єктів забезпечення національної безпеки. Зроблено висновок, що сучасні загрози національній безпеці обумовлюють необхідність перегляду підходів для її забезпечення шляхом пошуку нових, більш ефективних стратегій, зокрема, консолідації суспільства, об'єднання потенціалу державного і недержавного секторів, створення умов для залучення бізнесу, громадян до забезпечення національної безпеки в межах ДПП. У якості шляхів підвищення ефективності його нормативно-правового регулювання визначено необхідність підготовки оновленої Стратегії національної безпеки, змін до законів «Про національну безпеку», «Про державно-приватне партнерство».

Ключові слова: національна безпека, загрози національній безпеці, забезпечення національної безпеки, державно-приватне партнерство, правове регулювання.

Kudinov S. S. Public-private partnership in the field of national security - a modern dimension for Ukraine

The article is devoted to topical issues of ensuring national security. Its purpose is to justify the need to revise approaches to public-private partnership in the field of national security and to determine ways of its regulatory and legal regulation in Ukraine. The existing national security system in the country and its subject structure were characterized within the scope of the scientific research. Attention is focused on the modern threats to Ukraine's national security and the need to search for some effective mechanisms to ensure it. One of these mechanisms is public-private partnership in the field of national security. The role and content of this institute is characterized in the historical retrospect, the significance for the present and the advantages of application are revealed. The possibility of attracting additional resources and opportunities of the private sector; promoting the use of advanced technologies and innovations; increasing management efficiency are highlighted among the latest issues. It was emphasized that one of the basic conditions for its effectiveness are: legal certainty, mutual interest, trust of the state and non-state sectors of the economy. The current legislation in the sphere of national security and public-private partnership was analyzed, therefore, on the basis of that a conclusion regarding its inadequacy with the modern needs of our country was drawn, it was established that there is a tendency in the current legislation of reducing the role of citizens and public associations as the subjects of ensuring national security.

It was concluded that modern threats to national security require a review of approaches to its provision by searching for new, more effective strategies, in particular, consolidation of society, unification of the state and non-state sectors' potential, creation of conditions for attracting business, as well as, citizens to maintenance of national security as a part of public-private partnership. The necessity of preparing an updated National Security Strategy, amendments to the laws "On National Security" and "On Public-Private Partnership" has been identified as ways of the improving of its normative and legal regulation efficiency.

Key words: national security, threats to national security, ensuring national security, public-private partnership, legal regulation.

Актуальність проблеми. Основою існування будь-якої держави є її національні інтереси. Відповідно до ст. 1 Закону «Про національну безпеку України», національні інтереси України - це життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [15].

У широкому розумінні, національна безпека України - це спосіб самозбереження українського народу, який досяг рівня організації у формі незалежної держави. Цей спосіб уможливує його вільне існування і саморозвиток, надійний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз [1].

Важко сьогодні знайти країну у світі, яка б протистояла більшій кількості загроз національній безпеці, ніж Україна. Якщо події на території нашої країни впродовж 2014-2021 років спонукали до перегляду підходів до забезпечення національної безпеки, підвищенню ролі громадян, їх об'єднань у житті країни та забезпеченню її безпеки, то події з 24 лютого 2022 року засвідчили готовність українців, незалежно від професії, мови, якою вони розмовляють, боронити свою країну. У той же час, майже 2 роки війни засвідчили, що, на жаль, система забезпечення національної безпеки, її правова база сьогодні не відповідають вимогам сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення національної безпеки були і залишаються предметом наукових пошуків багатьох фахівців з державного управління, адміністративного права, політології, адміністративного права та права національної безпеки. Зокрема, дослідженню питань забезпечення національної безпеки України присвячені роботи дослідників: В. Горбуліна, І. Грицяка, А. Качинського, С. Кузніченка, О. Комісарова, В. Ліпкана, В. Ортинського, М. Оришиної, О. Резник, В. Пилипчука, А. Семенченка, А. Сіцінського, Г. Ситника, М. Стрельбицького, О. Суходолі, Д. Талалая, Л. Чекаленко, В. Чалого та ін.

Застосування ДПП у сфері національної безпеки України та окремих її складових досліджувалися в працях В. Крутова [11], О. Маркєєвої, Б. Розвадовського [4], Ю. Романюка, В. Паліводи [18], Д. Дубова [5], В. Круглова [10], О. Проневич, С.Проневич [17], О. Дідич, М. Наумко [7], Ю. Мех [13] та інших.

У той же час військова агресія РФ, обмеженість ресурсів для її відсічі, недосконалість чинного законодавства, актуалізують продовження

досліджень в цьому напрямі задля переосмислення накопиченого досвіду, впровадження найбільш ефективних механізмів ДПП, розробки відповідних змін до чинного законодавства.

Мета дослідження. Обґрунтування необхідності перегляду підходів до ДПП у сфері національної безпеки та визначення шляхів його нормативно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку В. Ліпкана, система національної безпеки є багатокомпонентною, а відповідно постає потреба в існуванні спеціальної підсистеми, мета функціонування якої полягала б у забезпеченні функціонування та розвитку самої системи, тобто, у забезпеченні життєздатності її системоутворюючих елементів, зокрема, національних інтересів людини, суспільства, держави. Такою системою і є система забезпечення національної безпеки [12, с. 57]. Доволі переконливою є і його позиція про те, що, основу такої системи забезпечення національної безпеки України складають органи, сили та засоби забезпечення національної безпеки, які вживають систему теоретико-методологічних, нормативно-правових, інформаційно-аналітичних, організаційно-управлінських, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, кадрових, науково-технічних, ресурсних та інших заходів, спрямованих на забезпечення процесу управління загрозами та небезпеками, за якого державними і недержавними інституціями гарантується прогресивний розвиток українських національних інтересів, джерел духовного і внутрішнього добробуту народу України, ефективне функціонування самої системи національної безпеки України [12, с. 59].

Відповідно до Закону «Про національну безпеку України», загрози національній безпеці України - це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють, або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [15].

Вищезазначеним законом та чинним законодавством визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб

демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [15].

На законодавчому рівні коло уповноважених суб'єктів у сфері забезпечення національної безпеки визначається категорією «Сектор безпеки і оборони України», який складається з чотирьох взаємопов'язаних складників:

- сил безпеки;
- сил оборони;
- оборонно-промислового комплексу;
- громадян і громадських об'єднань, які

добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки (ст. 12 Закону) [19, с. 77].

У той же час, аналіз чинного законодавства, зокрема Закону України «Про національну безпеку України» [15] та Закону України «Про основи національної безпеки України», який втратив чинність у 2018 році, [16] дозволяє виявити тенденцію до зменшення ролі громадян і громадських об'єднань як суб'єктів забезпечення національної безпеки [3].

Крім того, для того щоб оцінити стан справ, не потрібно проводити багато наукових досліджень, треба відповісти на одне практичне питання, чи в змозі сьогодні сили безпеки і оборони України самостійно забезпечити відсіч агресії РФ, нейтралізацію загроз національній безпеці, забезпечення ЗСУ та інших складових сектору безпеки і оборони всім необхідним для цього. Відповідь очевидна - ні.

Чи містить чинне законодавство ефективні механізми залучення недержавного сектору (фізичних осіб, їх об'єднань, юридичних осіб) до забезпечення національної безпеки?

Сьогодні важко уявити сферу національної безпеки (військову, інформаційну, кібербезпекову, зовнішньополітичну, економічну, соціальну, продовольчу тощо), яка б не мала прикладів об'єднання і спільної діяльності державних структур і приватного бізнесу, окремих громадян.

Кому не відомі приклади діяльності:

- «патріотичних хакерів»?
- виробництва зброї та спорядження приватними підприємствами для потреб ЗСУ?
- протидії фейкам і дезінформації?
- волонтерської діяльності?
- закупівлі приватними підприємцями продуктів і спорядження для потреб ЗСУ? та ін.

З іншого боку, хто не чув про:

- існування бюрократичних перепон, нормативних невизначеностей, що заважають ДПП у цій сфері?
- відсутність мотивації, гарантій справедливої конкуренції, захищеності бізнесу, що на свій ризик сприяє обороноздатності нашої країни?

У ч. 3 ст. 26 Закону України «Про національну безпеку України» визначено, що реалізація Стратегії національної безпеки України здійснюється на основі національного оборонного, безпекового, економічного, інтелектуального потенціалу з використанням механізмів ДПП.

У свою чергу, у статті 6 Стратегії національної безпеки України 2020 року містяться положення, що реалізація пріоритетів національних інтересів України та забезпечення національної безпеки забезпечуватиметься, серед іншого, і за напрямом розвитку ДПП.

Зокрема, у статті 48 закріплено обов'язок держави створити ефективну систему безпеки та стійкості критичної інфраструктури, засновану на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та ДПП. А у статті 61 передбачено можливість реалізації потенціалу ДПП в оборонно-промисловому комплексі.

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство», ДПП - це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам ДПП, визначеним Законом [14].

У той же час, відповідно до статті 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство», таке партнерство може застосовуватися в наступних сферах:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;
- машинобудування;
- збір, очищення та розподілення води;
- охорона здоров'я;
- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;
- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;

- управління відходами, крім збирання та перевезення;
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
- надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом;
- виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції;
- встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб;
- надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я;
- управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини;
- донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові.

Зазначене дає підстави для висновків про застарілість і невідповідність чинного законодавства реаліям сьогодення - в умовах війни і постійної загрози з боку РФ на найближчі десятиріччя, що відбивається, і на ефективності ДПП у сфері забезпечення національної безпеки.

Очевидним є факт необхідності консолідації суспільства задля забезпечення національної безпеки нашої країни, використання всіх можливих (людських, фінансових, матеріальних, інтелектуальних, технологічних) ресурсів. Однак, така консолідація може відбуватися лише на підставі сучасних нормативних актів, які враховують вже існуючі реалії, у т.ч. практику (механізми) взаємодії державного і недержавного секторів у цій сфері, інтереси всіх учасників такого партнерства та надають гарантії забезпечення їх прав у майбутньому.

Слід зазначити, що світовий досвід ДПП у сфері національної безпеки має великий історичний та функціональний досвід. Без сумнівів класичними прикладами ДПП є приклади засвоєння нових територій, побудови інфраструктурних об'єктів, які мали значення для національної безпеки певних країн.

Наприклад, побудова мережі залізниць в США у середині XIX століття, коли держава надавала землі та субсидії приватним компаніям для будівництва чи експлуатації залізниць. Це дозволило розвивати транспортну інфраструктуру та сприяти економічному зростанню. У свою чергу Ост-Індійська компанія, не лише платила власним коштом

заробітну платню військовим і чиновникам британських колоній, забезпечуючи таким чином власні інтереси, а й мала великий вплив на життя Британської імперії.

Доволі традиційними в історії світу є і угоди щодо допомоги у веденні війни або забезпеченні порядку, зокрема діяльність кондотьєрів в Італії (XIV-XVI ст), що перебували на службі міст-комун і забезпечували набір чужинців до відповідних загонів, та їх участь у військових діях, або забезпеченні порядку в містах [9].

Аналогічно, яскравим і доволі цікавим прикладом ефективного застосування ДПП є запровадження «каперських свідоцтв» та діяльність корсарів в інтересах певних держав. Зокрема, Ф. Дрейк, маючи таке свідоцтво не лише здійснював територіальні відкриття в інтересах Англії, але й відіграв важливу роль у її протистоянні з Іспанією, зменшуючи економічну міць останньої, знищуючи її бази, флот тощо.

І навпаки, з метою протидії класичному піратству та бандитизму створювалися механізми ДПП, такі як Ганзейський союз, асоціація торгових міст, створених для просування взаємних комерційних інтересів [2].

У наш час загальновідомими прикладами ДПП для забезпечення громадської безпеки та порядку в США та Ізраїлі є велика кількість приватних охоронних компаній, які надають послуги з охорони громадських місць, об'єктів критичної інфраструктури та окремих осіб.

Також, класичними прикладами ДПП вважається виконання приватними підприємствами безпекових та військових замовлень. В окремих випадках це є дуже показовим, оскільки ні сама держава, ні приватний капітал, не можуть реалізувати такі амбітні проекти окремо. Наприклад, побудова і оснащення Іспанської армади - великої кількості кораблів для війни з Англією у XVI ст. [8].

Сучасний світ також багатий на приклади та форми ДПП у сфері національної безпеки. Нинішні держави не лише надають можливість або сприяння приватному бізнесу у реалізації інвестиційних проектів, виробленні стратегічно важливих ресурсів, озброєння, доручають підготовку кадрів, використовують розвідувальну інформацію, але й фактично довіряють свою безпеку, зокрема, у сфері кіберзахисту.

Наприклад, Корпорація «Lockheed Martin» виробляє багато зразків озброєнь для Сполучених Штатів Америки, співпрацюючи з урядовими структурами для забезпечення національної безпеки [21], компанія «BAE Systems» є постачальником

обладнання для оборони та безпеки в Об'єднаному Королівстві Великобританії, США, Саудівській Аравії, Австралії [20], компанія SAIC надає послуги у США з інформаційної безпеки та технологій для військових і урядових організацій [23] та ін.

Відносно новою та ефективною формою взаємодії у сфері національної безпеки є аналіз, що проводиться структурами приватного сектору на замовлення розвідувальних служб. Оновлена у 2019 році розвідувальна стратегія США передбачає, зокрема, забезпечення інформованості американського керівництва щодо ситуації на міжнародній арені через отримання безпрецедентного доступу до захищеної інформації. При цьому завдання розподіляються між різними інституціями, але обов'язково координуються з одного центру [18].

Забезпечення національної безпеки вимагає системної та взаємної роботи всіх сфер суспільства. ДПП виступає не лише як засіб захисту від зовнішніх загроз, виходу з кризи, а й як фактор стійкості та процвітання країни. Важливо підтримувати та розвивати цей механізм, адаптуючи його до змін у сучасному світі, враховуючи інновації та технологічні зрушення.

Наведене є додатковим аргументом, що сьогодні, у переважній більшості розвинених демократій світу, вирішення актуальних проблем національної безпеки здійснюється із застосуванням підходу Whole-of-Society [18].

Саме в ДПП ми можемо спостерігати синергетичний ефект у забезпеченні національної безпеки. Так, С. Ліндер (Stephen Linder) у 2020 році зазначав, що «метою ДПП є використання синергії у спільному інноваційному використанні ресурсів та застосуванні управлінських знань задля оптимального досягнення цілей усіх залучених сторін, якщо ці цілі не могли бути досягнуті без залучення цих сторін» [22].

Без сумніву, що не всі дискусії щодо цієї проблематики можуть і повинні вестися у відкритому діалозі. Однак, формування сучасної нормативно-правової бази, що дозволить об'єднати державний і недержавний сектор (потужності, ресурси, людський потенціал) у забезпеченні національної безпеки є тим дороговказом, елементом довіри і розподілу відповідальності, без якого нам складно буде рухатись вперед.

У реаліях України ДПП необхідно визначати як ключовий фактор у забезпеченні національної безпеки України, а використання правових інструментів, таких як: Стратегія національної безпеки, Закони «Про національну безпеку» та «Про

державно-приватне партнерство», основою, засобом, що сприяє ефективній співпраці держави та приватного сектору.

Приватний сектор має багато переваг для успішного вирішення таких завдань, як забезпечення громадської безпеки та порядку, у тому числі боротьба з тероризмом; захист критичної інфраструктури; протидія гібридним загрозам, у тому числі інформаційними; розвиток оборонно-промислового комплексу; забезпечення кібербезпеки, запобігання та ліквідація наслідків надзвичайних подій та техногенних катастроф. Це, насамперед, можливість вільного залучення коштів і ресурсів, більш ефективне управління, оперативність, технічний та професійний потенціал. Держава може делегувати відповідні повноваження приватним партнерам [6; 7, с. 121].

До переваг ДПП, які роблять його ефективним інструментом забезпечення національної безпеки слід віднести те, що ДПП :

дозволяє залучити додаткові ресурси та можливості приватного сектору - це може бути особливо важливим у контексті обмеженості бюджетних коштів, які виділяються на забезпечення національної безпеки;

сприяє використанню передових технологій та інновацій - приватний сектор має доступ до сучасних технологій, які можуть бути використані для підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки.

сприяє підвищенню ефективності управління - приватний сектор має досвід та експертизу в управлінні проектами, що може бути використано для підвищення ефективності реалізації проектів у сфері національної безпеки.

У той же час, одними з основних умов його ефективності є: правова визначеність, взаємна зацікавленість, довіра державного і недержавного секторів економіки. Експерти зазначають, що ініціатива у проведенні змін у загальній картині побудови нових відносин, належить владі. Саме вона повинна не лише декларувати готовність співпрацювати з громадянським суспільством, а й визначити стратегію, запропонувати модель та нові «правила двостороннього руху», здійснити перші конкретні й зрозумілі кроки назустріч суспільству у форматі концепції «Джерело сили - у поєднанні». Ключовими категоріями тут мають стати відкритість, комунікація, інформованість, залучення, розподіл завдань, поєднання, спільна відповідальність, довіра [23].

Історичні та сучасні приклади в Україні та світі доводять, що взаємодія між державним

і недержавними секторами є важливою складовою для вирішення різноманітних викликів національної безпеки. Розвиток і підтримка такого партнерства є стратегічним завданням для забезпечення стабільності та процвітання країни в умовах сучасних геополітичних й економічних турбулентностей, та повинні бути визначені у стратегічних нормативних актах нашої країни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасні загрози національній безпеці обумовлюють необхідність перегляду підходів для її забезпечення шляхом пошуку нових, більш ефективних стратегій, зокрема, консолідації суспільства, об'єднання потенціалу державного і недержавного секторів, створення умов для залучення бізнесу, громадян до забезпечення національної безпеки.

Такий діалог та розбудова нормативної бази повинні здійснюватися на взаємовигідних умовах, які дозволяють забезпечити національну безпеку нашої країни, у тому числі безпеку її громадян, інфраструктури з одного боку, з іншого - врахувати потреби недержавного сектору у забезпеченні сталого розвитку (виплати заробітної плати працівникам, сплаті податків, оновленні основних засобів тощо).

Основою таких кардинальних змін повинні стати зміни у чинне законодавство, зокрема, підготовка оновленої Стратегії національної безпеки, змін до законів «Про національну безпеку», «Про державно-приватне партнерство», в частині визначення пріоритету створення правових засад та механізмів реалізації ДПП у сфері національної безпеки.

Література

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. 528 с.

2. Ганзейський союз і його роль у розвитку середньовічної торгівлі. URL: <https://mojaosvita.com.ua/istoriya/ganzejskij-soyuz-i-jogo-rol-u-rozvitku-serednovichno%D1%97-torgivli/>

3. Денісова А.В., Гданов І.Р. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки держави. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6. Том 1. 2020. С. 141-146. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_1/27.pdf.

4. Держава та приватний сектор на захисті національної безпеки: від взаємодії до партнерства : аналіт. доп. / [О. Д. Маркєєва, Б. Л. Розвадовський]. Київ : НІСД, 2021. 72 с.

5. Державно-приватне партнерство у сфері кібербезпеки: міжнародний досвід та можливості

для України : аналіт. доп. / за заг. ред. Д. Дубова. - К. : НІСД, 2018. - 84 с.

6. Дзяна Г.О., Дідич О.Р. Державно-приватне партнерство як механізм розвитку сектору безпеки й оборони України у воєнний та пост воєнний періоди. *Розвиток публічного управління в контексті європейської інтеграції України*: матер. наук.-практ. конф. (28 квітня 2023 р., м. Львів) - Львів: НУ «Львівська політехніка», 2023. - С. 27-30.

7. Дідич О.Р., Наумко М.М. Державно-приватне партнерство у забезпеченні національної безпеки в умовах повномасштабного вторгнення. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 34 (73). № 2. 2023. С.118-123. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/20.pdf

8. Іспанська Армада. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%90%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0

9. Кондотьєр. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%82%D1%8C%D1%94%D1%80#:text=%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%82%D1%8C%D1%94%D1%80%D0%B8%20\(%D0%B2%D1%96-D0%B4%20%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB,%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%8F%2C%20%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%2C%20%D0%B7%20%D1%87%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%82%D1%8C%D1%94%D1%80#:text=%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%82%D1%8C%D1%94%D1%80%D0%B8%20(%D0%B2%D1%96-D0%B4%20%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB,%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%8F%2C%20%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%2C%20%D0%B7%20%D1%87%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2)

10. Круглов В.В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Дис. на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. Харків 2020, 479с.

11. Крутов В. В. Недержавна система безпеки (проблеми становлення і розвитку) : монографія / В. В. Крутов, В. Г. Пилипчук ; за заг. ред. В. Г. Пилипчука. - Ужгород : ТОВ «ІВА», 2013. - 180 с.

12. Ліпкан В. А. Поняття системи забезпечення національної безпеки України. *Право і Безпека*. 2003. Т. 2. № 4. С. 57-60.

13. Мех Ю.В. Державно-приватне партнерство в секторі безпеки України: основні принципи та форми. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.72>

14. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 26.12.2023).

15. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.08.2023).

16. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 27.12.2023).

17. Проневич О.С., Проневич С.О. Державно-приватне партнерство у сфері безпеки: стан публічного дискурсу та проблеми легітимізації [Електронний ресурс]. *Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства у галузі житлово-комунального господарства*: збірник тез конференції 2015. С. 15-18. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/39802/1/15-18.pdf>.

18. Романюк Ю., Палівода В. Роль недержавних інституцій у зміцненні сектору безпеки і оборони держави. *Стратегічна панорама*. 2020. № 1-2 URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Palyvoda_Volodymyr/Rol_nederzhavnykh_instytutsii_u_zmitsnenni_sektoru_bezpeky_i_oborony_derzhavy/

19. Талалай Д. В., Щербина Л. І. Сили та засоби забезпечення національної безпеки України. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2019. № 4, ч. 1. С. 74-79.

20. В BAE Systems. Про нас. URL: <https://www.baesystems.com/en-uk/our-company/about-us>

21. F-35 і не тільки це. Що випускає, на чий замовлення й скільки заробляє виробник зброї №1 у світі корпорація Lockheed Martin. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/lider-z-virobnictva-ozbroyennya-lockheed-martin-corporation-shcho-vipuskaye-i-skilki-zaroblyaye-50361918.html>

22. Linder S., Vaillancourt P. Rosenau, Mapping the terrain of the Public-Private Policy Partnership. *Public-Private Policy Partnerships*. P. Vaillancourt Rosenau (Ed.). The MIT Press. Cambridge, MA, 2000. P. 1-19.4.

23. Science applications international corp. URL: <https://investigate.afsc.org/company/science-applications-intl>

Кудінов С.С.,

orcid.org/0000-0002-0582-1030

*доктор юридичних наук, професор
головний науковий співробітник*

Державної наукової установи

*«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»;*

*координатор проектів у сфері національної
безпеки ГО «Safe Ukraine 2030»*